

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Кристиян Русев Енчев, Институт по философия и социология, секция „Онтология и епистемология“, хабилитиран в професионално направление 2.3 Философия, върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност професор по професионално направление 2.3. Философия, факултет БФ, департамент „Изящни изкуства“ – НБУ, обявен в ДВ бр. 47/04.06.2024 г., с кандидат доц. дн Боян Красимиров Манчев

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Доц. дн Боян Манчев е единствен кандидат в този конкурс за професор към департамент „Изящни изкуства“ – НБУ. Кандидатът значително надхвърля минималните национални изисквания, определени от ЗРАСРБ, и изискванията на НБУ.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора

Монографичното изследване „Свят и свобода. Трансцендентална философия и модална онтология“ мобилизира *свръхкритически* Кантовия трансцендентализъм, намесва се в него *трансверсално* и внася *метакритически* постановки посредством „концептуалните персонажи“ Соломон Маймон и Жил Делюз. Залогът на този труд е *метакритически* – извеждане на „неактуализирани семантични валенции“ от критическите постановки на Кант и натягане на системата до „нейната пределна валидност“, до „хипотетичния предел“ на семантичната потенция на Кантовата система, но също така този залог е и *свръхкритически*, доколкото става дума за интензивност, „потенциално и хипотетично надскачаща тази пределна валидност в „модус на понятийна мобилизация“ (с. 29). В моята собствена терминология това е „илюстрикуративен“ ход (комбинация от ограничение – „стриктура“, и надскачане на това ограничение – „илюстрация“; последната е въведена от Боян Манчев в „Тялото-метаморфоза“). Надскачането е мобилизация на ресурси, трансформативно устояване (аз бих прибавил: (пре/транс)фигуриране). И, в крайна сметка, „себенадмогване на света“ като свобода: „Свободата не е вътрешна другост, а силата, която прави света свят в собственото му надскачане“ (с. 598). **Много важен момент в монографията на Боян Манчев е „префигурирането“ на Маймоновите „диференциали“ като „трансверсални трансцендентали“.** Оттук въвеждането на „субективност преди субекта“ е в материалистки план – нередуцируемият пласт от нещата като „течащи“, като „процеси“ е пробив в трансценденталното откъм самите неща, които са активни по посока на субекта, който се обособява и формира в една „процесуална динамология“.

Осъществяването на преход от метакритика към свръхкритика е съществен принос в монографичния труд на кандидата. В плана на един „свръхкритически реализъм“ надскачането, себенадмогването на света се осъществява от свободата в режим на

„онтология на необходимото битие“ (и като такава – модална онтология) (пак там). И тук може би е мястото да посоча друг съществен момент: въвеждането на *противоцелесъобразност* и *метакаузалност* като експериментални понятия. Противоцелесъобразността (*Zweckwidrigkeit*) на въображението с оглед на възвишеното от Третата Критика на Кант получава ново измерение: доколкото то „назовава и *несъразмерността* на способността за въображение спрямо идеята на разума“; „противоцелесъобразно е това, което е едновременно против интереса на сетивата и (поне привидно) против интереса на разума“ (с. 182). Противоцелесъобразността е спрегната във връзка с ужасяващото и се мисли от Манчев като два типа ужасяващо: „ужасяващата мощ на суровата природа“ и ужасяващото насилие, което *монополистът на легитимното насилие* – Разумът, упражнява върху сетивата“ (с. 185). „Иманентното вътрешно измерение на възвишената бездна, има двойно действие: от една страна като насилие над сетивния опит или представата/репрезентацията, а от друга – като ужасът, причинен от рефлексията на самата бездна, изправила се пред себе си“ (с.186). Тази „двулика“ бездна е отвореното поле за основа, безосновна основа, двойно пропадане и субективизиране в рефлексията на бездната спрямо самата себе си. От това невъобразимо и присъщата му хетеросимултанност извира и възможността за свобода: свободата е случайна необходимост и необходимост, която се случва по абсолютен начин. **Така метакаузалност и противоцелесъобразност намират прицел в свободата, която – несъмнен приносен момент в монографията на Манчев – се мисли в свръхкритически план, а именно като себенадмогване и актуализация на трансформативни потенции, като устояване в промяната.** Светът вече не е просто феноменален свят на сетивния опит, той извършва в себенадскачането пробив в трансценденталното поле и дава възможност да бъдат мислени трансверсалните трансцендентали като активни „ядра“ или по-скоро като силови полета на микротрансцендентално ниво. Мисля, че в тази перспектива, очертана от кандидата, може да се постави и въпросът за *трансценденталното на трансценденталното* като експериментално понятие на една динамична онтология.

„Имплантирането“ в трансценденталното „тяло“ на идеогенетичната теория на Красимир Манчев от страна на Боян Манчев е един може би рискован ход, който обаче намира солидно обосноваване в книгата „Свят и свобода“. Свръхкритическата мобилизация на Кант „кристализира“, съгласно Боян Манчев, „под въздействието на (...) идеогенетичната теория“: метакритическото разглеждане на модалностите се нуждае от тяхна критическа теория (с. 266). Идеогенетичната теория е „катализатор“ за преобразуване на трансценденталното. **Приносен момент: оперативното езикознание може да предложи надежден „оптически прибор“, за да може чрез него „прицелът“ в трансценденталното да активира неговата потенциалност така, че да я мислим като активна потенция, и то такава, която преодолява пропастта между феноменалното и ноуменалното, без да ги обезличава в един процес на интегриране, но да ги свърже откъм свободата като надскачащ самия себе си свят, неотделим от разума и съобразен със „свръхкритическият „интерес на разума“ да устои в трансценденталния принцип като в модален принцип“.** Интересно тук е как са употребени транмодалностите в тялото на Кантовата система. „Идеогенетичната категория *трансмодалност* (...) би позволила по-общо и схващането на модалната енергия на Кантовите категории, функцията им на интелективни трансмодални понятия“ (с. 568). Освобождаването на енергетичния момент на модалностите е актуализация на потенции, но аз бих добавил: *възможно е това*

освобождаване да стане ефективно в рамките на модел. Моделното експлициране на трансмодалности е указателно, доколкото само указва към мрежи от позиционни препращания между модалности и така оставя премоделнирането като потенциалност. Указанието се родее с *визеята*, прицелът от идеогенетичната теория, усвоена трансформативно в парадигмата на Боян Манчев. **С това предложение скромно предлагам на кандидата материал за размисъл относно връзката между моделност и модалност.**

2. Оценка на приносите в останалите приложения публикации (творчески изяви), направени след назначаването на академичната длъжност „доцент“

Боян Манчев е автор на тринайсет книги на български, френски, английски и италиански език, както и на близо триста студии и статии, публикувани на български, френски, английски, немски, италиански, испански, португалски, японски, китайски, руски, шведски, сръбски, словенски и други езици. От 2011 той е доцент по направление 2.3 Философия, към Департамент „Изкуствознание и история на културата“ в Нов български университет. В монографията си „Свобода въпреки всичко“ (2020), представена и обсъдена в библиотеката на Гьоте-институт от Миглена Николчина, Димитър Вацов, Огнян Касабов, Дарин Тенев, Божана Филипова и Богдана Паскалева, Манчев издига тезата за съществуването като „безусловно динамично условие“ и полага не на Кантовия разум като „име на устояващото, тоест разширяващо актуалността, събитие на съществуването“ (с. 412), което е несъмнен принос в (пре)осмислянето на Кантовата критическа метафизика като динамична онтология. Тази теза присъства и в монографията му „Свят и свобода. Трансцендентална философия и модална онтология“ (където се въвежда и оперативността като динамична категория, като „потенцията в действие“, което разширява *свърхкритически* обхвата на собствената парадигма на Манчев). В „Логика на политическото“ (2012) свободата е както възможност за промяна, така и възможност за устояване. Съпротивата играе съществена роля тук чрез тялото-субект като „деятел (оператор) на съпротивата“ (с. 247). Още в този труд Боян Манчев издига оригиналната теза, че трансформацията на тялото-субект, така ставащо субект, трябва да бъде *трансверсална*. Оттук Манчев мисли близостта на трансверсалността с понятията *устояване* и *трансформация на трансформацията*, Гатарианското понятие *трансверсал(ност)* е въввлечено в мрежа от експериментални понятия, извеждаща на преден план политическото във връзка със свободата като *освобождаване* на съпротива, като устояване в промяната на субекта, биващ „метаморфичен континуум“ (пак там). Това би могло да бъде (мислено като) революционно действие – тетиката в тази монография по оригинален начин впитва в тъканта си едно многогласие, което обаче се сговаря и проговаря на нов език (**несъмнен приносен момент**): това е езикът на свободата като активна потенция, или, както аз бих го формулирал, (активно) *потенциализиране на потенции*.

3. Цитиране от други автори

Боян Манчев е автор, чиито произведения са цитирани в над 70 престижни наши и международни научни издания. Боян Манчев е международно признат автор, работил е в близко сътрудничество с известния френски философ Жан-Люк Нанси. Неговите публикации са разпознаваеми у нас и в чужбина, наши и чуждестранни автори стъпват върху неговите теоретични философски произведения.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката

Боян Манчев е сподвижник на научна група, развиваща модела на динамична онтология – Боян Манчев, Димитър Вацов (НБУ), Дарин Тенев (СУ), Кристиан Енчев (БАН) – в рамките на научната група Боян Манчев излага своята концепция за динамична онтология; **практическото приложение на получените теоретични резултати** от работата му в рамките на този творчески проект е публикация в брой. на сп. “Критика и хуманизъм” (2020/2).

III. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти

- През последните 5 години – ръководство на студенти към МП „Сравнително изкуствознание“: Ева-Мария Иванова, Венета Виделова, Смилян Тодоров; към МП “Език и публичност. Философски и социологически подходи”: Любомир Йончев; към БП „Философия“: Изабел Нешева; към МП “Американистика”: Калина Кривачкова, Борислава Манова.
- Боян Манчев е автор на следните учебни материали към НБУ: НАСВ710 Семинар „Съвременно изкуство и култура“; НАСВ139 Философия на образа; МАВМ230 Съвременни културни политики в САЩ и Великобритания;
- Изложба „Територии на погледа“ с участие на студенти от НБУ в Галерия „Васка Емануилова“ към СГХГ (декември 2016 – февруари 2017). Изложбеният проект е инициран от доц. д-р Боян Манчев и куратора Владия Михайлова и осъществен под тяхно ръководство от кураторския екип на студентите.

2. Оценки от анкетите на студентите

Средната оценка от студентските анкети за последните десет семестъра на доц. д-р Боян Манчев е отл. 4,87 (макс 5,00).

IV. Административна и обществена дейност

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ

Участие в програмния съвет на Департамент “Изкуствознание и история на културата” към НБУ; член на програмния съвет на департамент „Изящни изкуства“ към НБУ от м. ноември 2023 г.; член на Академичния съвет на НБУ.

2. Обществена активност

Боян Манчев се включва като теоретик, драматург или изпълнител в проекти на театрални режисьори, хореографи и визуални артисти. Заедно с Ани Васева и Леонид Йовчев е съосновател на Метеор – „група от съмишленици, която работи с художествени и експериментални теоретични форми, изграждайки последователно своя радикална поетика“.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Преди повече от десет години започнах да чета произведения на Боян Манчев и в много от тях разпознах опорни точки за собствените ми философски занимания, за мен тези произведения бяха източник на вдъхновение и инструмент за разкриване на нови хоризонти. Книги-инструменти, чрез които изследвах други книги. От 2018 година насам с Боян Манчев сме в плодотворен творчески диалог заедно с Дарин Тенев и Димитър Вацов. Разговорът ни на тема „Как се прави динамична онтология днес?“ за мен беше възможност да получа обратна връзка относно вълнуващи ме аспекти на динамичното онтологизиране в рамките на тази „школа“, иницирана от Боян Манчев. Боян Манчев е рецензент на последната ми книга – „Потенциалност и фигура“; в нея има приложение, озаглавено „Желанието в границите на несъвъзможния опит“, вдъхновено от разбирането на рецензента за несъвъзможни повърхности, изложено в неговата монография „Невъобразимото“ и трансформативно усвоено в тялото на предложената от мен книга. Изграждането на концепта „илюстриктура“, вкаран в употреба както в отделни мои статии, така и в последната ми книга, стъпва на концепта „илюстрация“, въведен от Манчев в „Тялото-метаморфоза“.

VI. Заключение

С така направените коментари, бележки и препоръки гласувам „**ЗА**“ и **убедено препоръчвам** на уважаемия Академичен съвет на НБУ да присъди на Боян Красимиров Манчев академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.3. Философия, факултет БФ, департамент „Изящни изкуства“ – НБУ, обявен в ДВ бр. 47/04.06.2024 г.

София,
11.09.2024

Доц. д-р Кристиян Енчев